

Sročnost po rodu

1231. U sročnosti po rodu kolebaju se ponajprije imenice tipa *kolega, pristaša, sluga, vojvoda, pismoša* i sl., koje gramatički pripadaju imenicama ženskoga roda (imaju u nominativu jednine nastavak *-a* kao što ga imaju imenice ženskoga roda tipa *žen-a*), a leksički imenicama muškoga roda (označuju osobe muškoga spola). Takve imenice imaju različitu sročnost u jednini i u množini. U jednini su sročne s predikatom muškoga roda, npr. *Kolega se nije javio* (ne dolazi u obzir **Kolega se nija javila*), a u množini se primarno slažu s predikatom ženskoga roda, npr. *Kolege se nisu javile*, a tek sekundarno s predikatom muškoga roda, npr. *Kolege se nisu javili*.
1232. Nešto se drukčije u poziciji subjekta ponašaju imenice koje su također po obliku ženskoga roda, ali su leksički i muškoga i ženskoga roda (tj. označuju osobe i muškoga i ženskoga spola), npr. *varalica, tvrdica, budala, kukavica, skitnica* i sl. One su u jednini sročne s predikatom bilo muškoga bilo ženskoga roda (što može ovisiti i o tome označuju li se tim imenicama osobe muškoga ili osobe ženskoga spola), npr. *Varalica je opet došao/Varalica je opet došla, Traži te onaj budala/Traži te ona budala*. U množini su takve imenice sročne s predikatima u ženskome rodu, npr. *Varalice su opet došle, Traže te one budale*. Posve su rijetko takve imenice sročne s predikatom u muškome rodu, npr. *Varalice su opet došli, Traže te oni budale*. Takva je poraba tih imenica stilski obilježena kao rijetka i neobična.
1233. Sličnih kolebanja u sročnosti po rodu ima i onda kad se u službi subjekta nađu imenice srednjega roda sa sufiksom *-l(o)* tipa *piskaralo, njuškalo, trčkaralo, zanovijetalo, brundalo* i sl., koje označuju u prvome redu osobe muškoga spola. I one s predikatom mogu biti sročne ili po smislu, a to znači da predikat može biti muškoga roda (npr. *Piskaralo se opet javio*), ili po gramatičkim svojstvima, a to znači da je predikat srednjega roda (npr. *Piskaralo se opet javilo*). U množini je predikat u pravilu samo srednjega roda, npr. *Piskarala su se opet javila*.

Sročnost po broju

1234. Sličnim su razlozima uvjetovana i kolebanja u sročnosti po broju. Ona najviše dolaze do izražaja onda kad su u službi subjekta zbirne imenice, npr. *braća, pašćad, lišće* i sl., i to zato što zbirne imenice nemaju zapravo ni obilježja jednine ni obilježja množine, nego su rezultat svojevrstne neutralizacije opreke po broju ili, drukčije rečeno, one su po obliku u jednini, a po značenju u množini, i to u posebnu tipu množine, koja nije pojedinačna, brojiva, nego nebrojiva, zbirna, kolektivna. Zbirna množina dakle pretpostavlja više predmeta, ali se oni predočuju (konceptualiziraju) kao jedan skup, kao jedna cjelina. Razlika između brojive i zbirne množine najvidljivija je kod onih imenica koje imaju i brojivu i zbirnu množinu, npr. *listovi* (brojiva, pojedinačna množina) prema *lišće* (zbirna, nebrojiva množina). Zato se i

sročnost subjekta i predikata s obzirom na broj kod takvih imenica uređuje posebnim pravilima.

1235. Zbirne imenice *djeca, braća, gospoda* i *vlastela*, koje se sklanjaju kao imenice ženskoga roda u jednini (*djeca, djece, djeci...* – kao *žena, žene, ženi...*), slažu se s predikatom kao da je riječ o imenicama srednjega roda u množini, npr. *Djeca su nemirna, Gospoda su umišljena* (imenica *djeca* sročna je dakle s predikatom kao što bi bila sročna imenica *sela* – usp. *Sela su nemirna*).

Slično se ponašaju i brojevne imenice tipa *dvojica, obojica, trojica, šestorica* i sl., npr. *Obojica su se javila*, s tim da kod njih dolazi u obzir i sročnost s predikatom muškoga roda u množini, npr. *Obojica su se javili*. No takva je uporaba svojstvena razgovornomu stilu.

Nije bitno drukčije ni onda kad se u službi subjekta nađu vezani spojevi riječi sastavljeni od promjenjivih glavnih brojeva i imenica muškoga ili srednjega roda tipa *dva prijatelja, oba grada, tri čovjeka* ili *četiri sela*. I oni se naime prema predikatu ponašaju kao da su imenice srednjega roda u množini, npr. *Dva prijatelja nisu mogla dalje, Četiri su sela spaljena*.

Kad iza brojeva dolaze imenice muškoga roda, dolazi u obzir i sročnost s predikatom u množini muškoga roda, npr. *Dva prijatelja nisu mogli dalje*, ali je takva poraba rijetka i obilježena (činjenica je razgovornoga stila), što se vidi i po tome da je posve neobično **Tri čovjeka se nisu odazvali*. (Tu oblik *čovjeka*, koji je obilježen kao jedninski, a ne množinski – jer je množina *ljudi* – dodatno onemogućuje množinsku sročnost.)

1236. Zbirne imenice tipa *lišće, cvijeće, granje, trnje, perje* i sl., koje su po obliku imenice srednjega roda u jednini, sročne su s predikatom koji je također srednjega roda u jednini, npr. *Lišće je opalo, Perje je svuda letjelo*.
1237. Zbirne imenice tipa *paščad, guščad, telad, unučad, čeljad* i sl. imaju i gramatičku sročnost, pa se onda ponašaju kao imenice ženskoga roda u jednini, npr. *Došla im je unučad*, i semantičku sročnost, pa se onda ponašaju kao imenice srednjega roda u množini, npr. *Došla su im unučad*.
1238. Brojevne imenice tipa *dvoje, oboje, troje* i brojevne imenice tipa *petero, sedmero, dvanaestero* i sl. u službi subjekta sročne su s predikatom srednjega roda u jednini, npr. *Dvoje je nekud odlutalo, Petero je nestalo*.

Sročnost višečlanoga subjekta s predikatom

1239. Složene rečenice ili niz rečenica s različitim subjektima često se ostvaruje i kao jedna rečenica s više subjekata, npr. *Marko i Ivan dolaze sutra*. U takvim slučajevima vrijede posebna pravila o sročnosti subjekata s predikatom, jer subjekti mogu biti različita roda i broja, pa se javljaju kolebanja. Tih pravila ima šest. Prva četiri odnose se na subjekte u jednini, a ostala dva na subjekte u množini:

1. Subjekti muškoga roda slažu se s predikatom istoga roda u množini, npr. *Susjed i njegov sin otputovali su jutros rano.*
2. Subjekti ženskoga roda slažu se s predikatom istoga roda u množini, npr. *Ana i njezina prijateljica otišle su na ples.*
3. Subjekti srednjega roda slažu se (i to isključivo!) s predikatom muškoga roda u množini, npr. *Sunce i ljeto još nisu stigli* (ne dolazi u obzir **Sunce i ljeto još nisu stigla*).
4. Subjekti različita roda slažu se s predikatom muškoga roda u množini, npr. *Susjed i Ana otišli su ranije, Majka i dijete dobro su se osjećali, Magarac i magare mirno su pasli.*
5. Subjekti istoga roda u množini slažu se s predikatima istoga roda u množini, npr. *Sastali su se susjedi i prijatelji, Ondje su bile majke i kćeri, Opustjela su sela i polja.*
6. Uz subjekte različita roda u množini predikat može biti:
 - a. onoga roda kojega je bliži (ili najbliži, ako ih je više od dva) subjekt, npr. *Presušile su rijeke, jezera i izvori; Presušili su izvori, jezera i rijeke; Presušila su jezera, izvori i rijeke; Srušeni su gradovi i sela; Srušena su sela i gradovi; Zaboravljena su brda i doline; Zaboravljene su doline i brda* ili, rjeđe:
 - b. u množini muškoga roda, npr. *Presušili su rijeke, jezera i izvori; Presušili su jezera, rijeke i izvori; Srušeni su sela i gradovi; Zaboravljeni su brda i doline; Zaboravljeni su doline i brda.*

Objekt (dopuna)

1240. I naziv „objekt” potječe iz latinskoga jezika (od riječi *obiectum* koja znači 'ono što je pred čime', 'što je izloženo', 'što je stavljeno nasuprot postavljenomu, nasuprot čemu drugomu'). U hrvatskome se jezikoslovlju umjesto toga naziva katkada upotrebljavao naziv „predmet”. Riječ je o članu rečeničnoga ustrojstva koji „stoji nasuprot subjektu” i označuje u tome ustrojstvu tzv. drugi predmet. Pritom se pod prvim predmetom podrazumijeva subjekt kao predmet o kojem je u rečenici riječ, a pod objektom predmet koji biva zahvaćen glagolskom radnjom, predmet u vezi s kojim se ta radnja vrši.

1241. Naziv „dopuna” ima nešto šire značenje. Pod njim se naime može podrazumijevati i predmet koji ne mora biti član rečeničnoga ustrojstva. Tako u rečenici *Prodavši kuću, susjed je preselio u stan* oblik *kuću* dopuna je glagolskomu prilogu prošlom (*prodavši*), koji nema službu predikata.

Isto tako dopunom se smatra i zavisna sastavnica (tagmem) dopunskih spojeva riječi koji su rezultat upravljanja (v. par. 1128).

Osim toga dopunom se mogu smatrati i neki elementi rečeničnoga ustrojstva koji ne označuju predmet uključen u radnju, nego označuju okolnosti u